

Samsonowicz, Henryk

Rota Piotra Storkowskiego z 1477 r.

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia 26 (240), 157-164

1992

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

HENRYK SAMSONOWICZ (Warszawa)

ROTA PIOTRA STORKOWSKIEGO Z 1477 R.

Niniejsze rozważania stanowią przyczynek do postulatów Janusza Bieniaka, zaliczającego badania nad konkretnymi środowiskami społecznymi, nad ich składem krewniczym i geograficznym do najpilniejszych postulatów w mediewistyce polskiej¹. Za punkt wyjścia wzięto środowisko sztuczne — ani terytorialne, ani krewnicze — ale charakterystyczne dla II poł. XV w. Warto spojrzeć na strukturę społeczną Polski przez pryzmat nowych więzi zawodowych łączących żołnierzy zaciężnych.

Parokrotnie już w fachowej literaturze przedmiotu zwracano uwagę na przełom, jaki dokonał się w wojskowości polskiej w połowie XV w.² Miejsce niesprawnego pospolitego ruszenia zaczęły zajmować oddziały zaciężne, organizowane przez rotmistrzów spośród ludzi znających się na wojaczkę. Wiele problemów wiążących się z tą nową formą istnienia zawodowego żołnierza zostało zbadanych — sprawy uzbrojenia, liczebności, organizacji i sposobów walki omawiane były już niejednokrotnie w fachowej literaturze³ — a w tym miejscu chciałbym tylko zająć się jednym problemem: pochodzeniem osób werbowanych do królewskich od-

---

¹ J. Bieniak, *Rody rycerskie jako czynnik struktury społecznej w Polsce XIII—XV w. Uwagi problemowe*, [w:] *Polska w okresie rozdrobnienia feudalnego*, pod red. H. Łowmiańskiego, Wrocław 1979, s. 161.

² Z. Spierański, *Wojskowość polska w okresie Odrodzenia*, [w:] *Zarys dziejów wojskowości polskiej do r. 1864*, t. 1: do r. 1640, Warszawa 1965, s. 256, 267; tenże, *Polska sztuka wojenna w latach 1454—1562, Wypisy źródłowe do historii polskiej sztuki wojennej*, z. 4, Warszawa 1958, s. 15. M. Biskup, K. Górski, Kazimierz Jagiellończyk, Warszawa 1987, s. 146. M. Biskup, *Trzynastoletnia wojna z Zakonem Krzyżackim 1454—1466*, Warszawa 1967, s. 717. Por. w skali szerszej A. Corvisier, *Armées et sociétés en Europe de 1494 a 1789*, Paris 1976, s. 86; Ph. Contamine, *Guerre, état et société à la fin du moyen-âge*, Paris 1972, s. 277, 452, 533.

³ Por. A. Nadolski, *Stan i potrzeby badań nad polską średniowieczną historią wojskową*, *Archeologia Polski*, t. 13, z. 2, s. 379. A. Nowakowski, *Uzbrojenie wojsk krzyżackich w Prusach w XV w. i na pocz. XV w.*, Łódź 1980, s. 138. A. Nadolski, J. Dankowa, *Uwagi o składzie i uzbrojeniu polskiej jazdy rycerskiej w latach 1350—1450*, *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*, t. 26, 1983, s. 94. Z. Żygulski jun., *Broń w dawnej Polsce*, Warszawa 1975, s. 136 i n.

działów zaciężnych w 2 poł. XV w. Przyczynek ten traktuję jako podjęcie dyskusji przez próbę analizy składu osobowego jednej roty, dowodzonej przez Piotra Storkowskiego w 1477 r.⁴

Piotr Balicki, pisarz królewski, 22 czerwca 1477 r. w Krakowie przeprowadził popis m.in. rotę pieszej⁵. Poczet chorągwianny składał się z 50 ludzi, z których każdy miał otrzymać żołd w wysokości 5 lub 6 zł kwartalnie, a także — zgodnie z brzmieniem umów — odszkodowanie za konie i za broń utraconą w czasie walki⁶. Tłumaczy to potrzebę dokonania spisu wszystkich zaciężnych i posiadanego przez nich sprzętu⁷. W kolejności podanej przez opis i w pisowni źródła — wygląda to następująco.

Rota Piotra Storkowskiego

Lp.	Osoba	Uzbrojenie	Grupa
1	2	3	4
1.	Petrus Storkowski		IV
2.	Stanislaus Sicuthczski	<i>bona pavesa ac galea, schinka, munda</i>	IV
3.	Stanys Bonczyk	<i>pavesa bona galea, miska, schinka, nidel</i>	II
4.	Milotha Chrzanowski	<i>pavesa bona, capalin, schinka, miska, nida</i>	III
5.	Miklasth Lachetka	<i>pavesa galea nigra miska, schinka, mundo</i>	V
6.	Augustinus	<i>pavesa, galea, miska, schinka, munda</i>	I
7.	Adam Boh	<i>pavesa, galea, mischka, schinka, munda</i>	II
8.	David	<i>pavesa, galea, nida, mischka, nigra</i>	I
9.	Johannes Cleparski	<i>pavesa, capalin, mischka, munda</i>	III
10.	Dzierżek	<i>pavesa, galea, mischka, schinka, munda</i>	I
11.	Byenyasch Sikuthsky	<i>balista nova</i>	IV
12.	Paulus Burakowski	<i>balista reformata</i>	IV

⁴ Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Skarbu Koronnego Oddział 85, Rejestra popisowe wojska koronnego z wyrażeniem ludzi, koni, broni od r. 1474 do r. 1748 (Dalej Rejestra), t. 1, s. 10r—11r. J. Senkowski, *Materiały archiwalne do historii organizacji polskiej siły zbrojnej w drugiej poł. XV w. przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie*, Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej, t. 1954. Jednak omawiając zawartość t. 1 pominął rotę Storkowskiego, s. 503 przyp. 29.

⁵ *Anno Domini 1477 die Solis XXII mensis Junii alias die X milia militum. Sequitur regestrum peditum conspectum ac conscriptum per Petrum Baliczsky, Cracoviae. Sequitur Comitiva Petri Storkowsky. Item primo acies proporcze*, Rejestra, s. 10 r.

⁶ J. Senkowski, *Materiały*, s. 504; Z. Żygulski, *Broń*, s. 138.

⁷ Por. Z. Spieralski, *Wojskowość*, s. 309; tenże, *Polska sztuka*, s. 66 i n.

1	2	3	4
13.	Johannes Dimek	<i>balista et paveska parva</i>	II
14.	Gregorius Boldin	<i>balista reformata</i>	II
15.	Adam Koszminsky	<i>balista reformata</i>	III
16.	Stanislaus Saderski	<i>balista antiqua</i>	IV
17.	Andraczek	<i>balista nova</i>	I
18.	Mathias Przemisslski	<i>balista antiqua</i>	III
19.	Adamaschek Adam	<i>balista reformata</i>	II
20.	Nicolaus Wolsky	<i>balista reformata</i>	IV
21.	Martius Boligrzęda	<i>balista reformata</i>	II
22.	Janusz	<i>destructa balista tunc promisit reformare ante exitum pro quo fideiussit ipsorum rothmagister</i>	I
23.	Stanislaus Grzegzolka	<i>balista namozonym rogyem debet reformare ante exitum pro quo fideiussit Storkowsky</i>	II
24.	Marcicz Czech	<i>balista</i>	V
25.	Miklosch Lipowy	<i>debet reformatam balistam</i>	II
26.	Marczin Zydogor	<i>balista</i>	II
27.	Petrus de Lanczuth	<i>balista, se promisit habere meliorem ante exitum pro quo fideiussit Storkowski</i>	III
28.	Bartosz de Gnesna	<i>balista</i>	II
29.	Johannes Czchowsky	<i>balista reformata</i>	III
30.	Mathias Sroka	<i>balista</i>	II
31.	Charzinsky Danssaw	<i>balista antiqua</i>	VI
32.	Krol Sandeczky	<i>balista reformata</i>	III
33.	Nicklasch Czyż	<i>balista reformata</i>	II
34.	Andreas Wolsky	<i>balista reformata</i>	IV
35.	Benedictus	<i>balista bona ac paveska parva</i>	I
36.	Martinus de Brzezyow	<i>balista antiqua</i>	III
37.	Johannes Hankowski	<i>balista antiqua</i>	IV
38.	Thomas Czarnkowski	<i>balista reformata</i>	III
39.	Miklas Maschiczsky	<i>antiqua balista</i>	IV
40.	Miklasch Kalisski	<i>balista reformata</i>	III
41.	Stanislaus Gomolka	<i>balista antiqua</i>	II
42.	Stanislaus Kawka	<i>antiqua balista</i>	II
43.	Ren Zhorn	<i>balista reformata</i>	V
44.	Johannes Rozicz	<i>balista reformata</i>	VI
45.	Mathias Makowka	<i>balista reformata</i>	II
46.	Albertus Brudeni	<i>balista reformata</i>	VI
47.	Johannes notarius	<i>balista</i>	II
48.	Stephek	<i>balista</i>	I
49.	Mathias Ssarij	<i>paveska et franva</i>	II
50.	Mathias Przedanytzsch	<i>balista reformata</i>	III

Wykreślony został Mikosz de Jodlowo

Item equus czysawy strzelczy plecha lapka ac balista

Niewiele możemy powiedzieć o osobach wchodzących w skład roty, niemniej jednak nasuwają się wnioski płynące z analizy określeń zaciężnych. Niektórzy nazywani byli tylko imieniem (Stefek, Dzierzek, Janusz).

Brak przezwiska lub desygnatu terytorialnego (może w obu tych przypadkach także i dziedzicznego nazwiska) pozwala na zakwalifikowanie ich raczej do niższej grupy społecznej. Niektórzy z nich byli najpewniej Polakami (Stefek, Dzierzek), nie jest natomiast jasne pochodzenia etniczne osób noszących imię w formie łacińskiej (Augustinus, Benedictus). Mogli to być obcokrajowcy, ale być może była to forma pewnego snobizmu ludzi, którzy chcieli uchodzić za wykształconych.

Druga grupa osób określona jest obok imion — przydomkami: Stanisław Bączek, Marcin Boligrzęda, Stanisław Grzegóżka, Maciej Sroka, Stanisław Gomułka, Stanisław Kawka, Maciej Makówka — byli to na pewno Polacy. Na podstawie analogii z osobami występującymi w księgach sądowych ziemskich i miejskich⁸ można w nich widzieć bądź najuboższą szlachtę nieposesjonacką, bądź mieszczan czy nawet chłopów. Grupy te najczęściej (choć nie wyłącznie) posługiwały się przezwiskami, nabierającymi już w XV w. charakteru dziedzicznego, a więc nazwiskowego. Do grupy przezwisk można by zaliczyć osobę określoną jako Johannes Notarius, lecz nie należy odrzucać możliwości, że był to rzeczywiście ktoś umiejący pisać, na pewno potrzebny w gronie starannie rozliczającym swe wierzytelności.

Inne grono ludzi — to osoby określone nazwą miejscowości. Widziałbym tu dwie różne grupy — pierwsza, to osobnicy pochodzący z miast (Bartosz de Gnesna, Petrus de Lanczuth, może też Kortinus de Brzezyów [Brzozów?]) wywodzący się na pewno ze środowisk miejskich. Do tej samej grupy należy zaliczyć ludzi określonych bardziej „z polska”: Miłozsza Chrzanowski, Johannes Kleparski, Adam Koźmiński, Maciej Przemyski, Johannes Czchowski, Tomasz Czarnkowski, Miklosz Kaliski, Karol Sandecki. Na pewno stosowane przydomki określały pochodzenie zaciężnych z oznaczonego miasta. Podobnie jest z drugą grupą, do której należą osoby określone nazwami pochodzącymi raczej od wsi. Bieniasz Sikutki (z Sikut), Stanisław Saderski (z Sader), Mikołaj i Andrzej Wolscy, Paweł Burakowski — są ze środowiska wiejskiego i — być może — ich odmiejscowe określenie może wskazywać na ich drobnoszlacheckie pochodzenie.

Wreszcie pozostają jeszcze dwie grupy. Do jednej — acz z wahaniem — zaliczyłbym osoby pochodzenia niepolskiego. W tej rocie było ich bardzo mało, ale zapewne Miklasz Lachetka był Czechem (jak może i Marcin Czech, chyba że ten ostatni określony jest przezwiskiem), a Zhorn — Niemcem. Wreszcie — określenia, które nasuwają zbyt wiele wątpliwości, by można je było klasyfikować (Charzinsky Danssow; Johannes Rozicz — Rositz Niemiec czy Różyc szlachcic?) tworzą ostatnią grupę. Zdając sobie sprawę ze sporej dowolności tej klasyfikacji (np. Koźmiński

⁸ Wykorzystywano tu Księgi sądowe wyszogrodzkie 1: Płockie 1, zawarte w AGAD oraz materiały miejskie opracowane w referacie „Elita władzy w małych miastach Polski w późnym średniowieczu” wygłoszonym w 1985 r. w Gołubiu.

Tabela 1. Pochodzenie

Grupa	Liczebność
Grupa I — imiona	7
Grupa II — przezwiska	17
Grupa III — pochodzenie z miast	11
Grupa IV — pochodzenie ze wsi	9
Grupa V — cudzoziemcy	3
Grupa VI — niejasne	3
Razem	50

i Chrzanowski mogli też pochodzić ze wsi), można osoby występujące w spisie zaklasyfikować do sześciu grup (zob. tab. 1).

Jeżeli powyższe wnioski są z grubsza trafne, to, pomijając grupę V i VI, można sądzić, że w hierarchii pionowej dają się zaobserwować trzy warstwy społeczne. Na dole znajdują się ludzie z grupy I — bez określenia pochodzenia terytorialnego, bez przydomka. Na górze — ludzie z grupy IV, jak wyżej powiedziano, zapewne pochodzenia drobnoszlacheckiego czy włódczego. Wreszcie osoby zakwalifikowane do grupy II i III wchodziłyby do warstwy średniej. Zestawienie tych warstw — zob. tab. 2.

Tabela 2. Warstwy społeczne

Warstwy społeczne	Liczba osób	% (w przybliżeniu)
Warstwa niższa	7	16
Warstwa średnia	28	63
Warstwa wyższa	9	20
Razem	44	100

Spróbujmy zweryfikować te wnioski. Ludzie z roty Storkowskiego pokazywali posiadany sprzęt. Dziewięciu z nich było pawężnikami i trzech z nich miało tarcze nowe lub dobre — z tego 1 przedstawiciel warstwy wyższej, dwóch warstwy średniej. Trzech kuszników miało ponadto małe tarcze, spośród nich dwóch określonych było przydomkami (Dymek, Szary), jeden — tylko imieniem (Benedictus). Ten ostatni miał nawet kuszę „dobrą”. Trudno też ocenić jakość różnych części pancerza ochronnego (schinka, miska itp.), jak również posiadanych mieczy. Podstawę uzbrojenia rotę stanowiły jednak kusze (w końcu stulecia zastąpione już przez rusznice)⁹. Rota posiadała ich 41, przy czym jedna została wymieniona, razem z koniem strzelczym, na końcu spisu. Dzielią się one na 5 kategorii: *balista nova* (tu też zaliczam przypadek określony jako *balista bona*) — 3, *balista antiqua* — 8, *balista reformata* — 18. Osiem razy kusza nie zo-

⁹ Z. Spieralski, *Polska sztuka*, s. 81. (Porównanie popisu rot z 1471 r. z popisem z r. 1500).

Tabela 3. Korelacja między przypuszczalną kategorią społeczną a jakością kuszy

Kusze	Warstwy						Razem (Liczba %)	
	Niższa (Liczba %)		Średnia (Liczba %)		Wyższa (Liczba %)			
Kusze nowe	2	66	—	0	1	33	3	100
Kusze stare	—	0	4	57	3	43	7*	100
Poprawione	—	0	11	78	3	21	14**	100
Do poprawienia	1	25	3	75	—	0	4	100
Bez określenia	1	20	4	80	—	0	5***	100

* Oraz jedna u osoby nieokreślonego pochodzenia.

** Oraz trzy u osób nieokreślonego pochodzenia.

*** Oraz jedna u osoby nieokreślonego pochodzenia.

stała bliżej określona, a cztery razy zdyskwalifikowana, przy czym właściciel został zobowiązany do jej naprawy, wykonanie której poręczał Storkowski.

Biorąc pod uwagę wzajemne proporcje liczbowe poszczególnych warstw wydaje się, że — z jednym wyjątkiem — jakość sprzętu byłaby zgodna z domniemanym pochodzeniem społecznym żołnierzy. Zakładam tu, że kusze poprawione byłyby nieco gorsze od starych, a kusze nieokreślone — tak jak w ewidentnym przypadku Mikłosza Lipowego — albo gorsze od naprawionych, albo ogólnie rzecz biorąc — należące do mniej cennego sprzętu. Wyjątek, o którym mowa, to posiadanie przez ludzi określonych tylko imieniem nowych kusz. Może byli to zawodowi fachowcy spoza Polski? (Andraczek, Benedictus?). Generalnie jednak, wniosek z wcześniejszych zestawień może być utrzymany. Dominowała w rocie średnia warstwa społeczna, posiadająca broń średniej jakości.

Skład roty Storkowskiego można też omówić pod kątem terytorialnego pochodzenia jej członków. Rzecz prosta nie zawsze jest to możliwe, jednak w przypadku wymienionych miast warto pokazać.

Można też uznać, że 4 osoby pochodziły spoza granic Rzeczypospoli-

Tabela 4. Skład terytorialny

Województwo	Liczba osób	Miejscowości
Krakowskie	4	Chrzanów
		Czchów
		Kleparz
		Sącz
Ruskie	3	Brzozów
		Łańcut
		Przemyśl
Kaliskie	3	Gniezno
		Kalisz
		Koźmin
Poznańskie	1	Czarnków

tej, a być może jedna z Mazowsza (Buraków). Nie jest to jeszcze zbyt duży rozrzut terytorialny. Rota piesza Władyki (*domini Wladici*) licząca 90 osób opisana w dzień św. Marka (tj. 25 kwietnia) 1477 r. stanowiła grono znacznie bardziej zróżnicowane narodowo¹⁰. Miejscowości, z których pochodzili członkowie tej grupy, leżały w województwach sandomierskim (Sandomierz, Tarnów), krakowskim (Proszowice), w Prusach (de Pruss), na Mazowszu (Konopki), na Kujawach (Bydgoszcz), a ponadto na Śląsku (Raciborz, Bytom, Zator, Rybnik), w Czechach (Ostrawa, Bolesław, Jicin, także parę razy bez bliższego określenia) oraz na Węgrzech (Koszyce). Sądząc z brzmienia nazwisk byli tam także Niemcy, pochodzący może z dalszych stron, ale najpewniej ze Śląska czy z Czech. Podobnie też, jak w omawianej rocie Storkowskiego, ponad 50% osób było w grupie średniej, a prawie 20% może być zaliczone na podstawie określeń do wyższej grupy uczestniczących w zaciągu.

Rzecz prosta ten wstępny obraz winien być uzupełniony badaniami ksiąg ziemskich, gdzie występują ludzie luźni, szukający szczęścia poza granicami swojej ziemi i żołnierze królewscy, członkowie rodzin drobno-szlacheckich zamieszkałych we wszystkich bodaj częściach Rzeczypospolitej. Kontrakt zaciężny pozwalał im na zdobycie środków umożliwiających awans majątkowy czy społeczny. I jeśli powyższe rozważania zostaną potwierdzone przez dalsze studia, to nasuwałyby się wnioski ogólniejsze dotyczące składu wojska polskiego, jego rot pieszych na przełomie 3 i 4 ćwierci XV w. Głównym trzonem byli ludzie pochodzący ze średniej warstwy mieszkańców Polski. Była to — jak wynika z różnych sondazy — grupa na pograniczu różnych stanów i warstw, posiadająca niewielkie dobra ziemskie, miejskie udziały w przedsiębiorstwach kupieckich, w młynarstwie. Wydaje się, że była ona najliczniejsza spośród grup uprzywilejowanych, a polaryzująca się najbardziej u schyłku XV w.¹¹ Część z nich stać się miała stanem chłopskim, część pozostała w miasteczkach, część weszła w XVI w. do szlachty. Ci ludzie jednak w końcu XV stulecia, zaciągając się do wojska, szukali lepszych możliwości życia. Byli to mieszkańcy wszystkich ziem polskich. Przybysze, pochodzący z zagranicy, stanowili już wówczas niewielki odsetek zaciągu. Warto pokreślić, że rota zaciężna była środowiskiem, w którym dochodziło do kontaktów idących w poprzek tradycyjnych podziałów administracyjnych. Tym też wojska zaciężne różniły się od terytorialnych chorągwi pospolitego ruszenia. Słuszna teza, że powiązania ogólnopolskie występowały na szczycie drabiny społecznej¹², w tym przypadku o tyle się nie sprawdza, że i w

¹⁰ Rejestra, s. 33 r.

¹¹ H. Samsonowicz, J. Wiesiołowski, *Spółeczeństwo polskie u progu czasów nowożytnych*, Pamiętnik XIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, Warszawa 1986, s. 115.

¹² H. Litwin, *Magnateria polska 1454—1648. Kształtowanie się stanu*, Przegląd Historyczny 74, 1983, s. 456.

najliczniejszej grupie społecznej XV w. — wolnych drobnych posiadaczy — było to w wojsku możliwe. Zwraca też uwagę fakt, że nie ma żadnych śladów udziału w zaciągu mieszkańców Wielkiego Księstwa Litewskiego. Są natomiast, i to dość liczni, Ślązacy i Czesi. Zapewne decydowała tu sprawa języka. Sądzić można, że Niemcy, którzy znaleźli się w chorągwiach polskich, musieli znać przynajmniej podstawowy zasób rodzimych słów.

Uwagi te potwierdzają tezę o istnieniu w Polsce XV w. zbiorowości otwartej, adaptującej się do różnych warunków życia. Duża mobilność społeczna nie sprzyjała jeszcze zamykaniu się grup, tworzyła też różne możliwości kariery dla szerokich warstw społeczeństwa. Niestety, sytuacja finansowa uniemożliwić miała stworzenie licznej, rodzimej armii polskiej.

DIE ROTTE DES PIOTR STORKOWSKI AUS DEM JAHRE 1477

Zusammenfassung

In der Mitte des XV Jahrhunderts ersetzten allmählich die Söldnertruppen die schwerfällige Landwehr. Viele Probleme, die mit der neuen Existenzform des Berufssoldaten verbunden sind, wurden bisher erforscht. Hierher gehören die Fragen der Waffenkunde, zahlenmäßiger Stärke, Organisation und Kampfweise. Der Autor hat sich nur mit einem, noch nicht in der Literatur berücksichtigten, Problem und zwar mit der Provenienz der in die königlichen Söldnertruppen in der zweiten Hälfte des XV Jahrhunderts geworbenen Personen befassen. Es ging ihm hauptsächlich um gesellschaftliche und weniger um territoriale und ethnische Provenienz. Er hat die Analyse des Personalstands einer 50 Personen starken Rotte, die von Piotr Storkowski aufgestellt wurde und unter seinem Kommando stand, durchgeführt. Als Grundlage der Analyse hat die Onomastik (Namen, Beinamen, Bezeichnung der Person mit dem Ortsnamen) und die Bewaffnung einzelner Personen gedient. Der Autor hat die Söldner der Storkowski-Rotte in drei Volksschichten (niedrigere, mittlere und höhere) eingeteilt. Überwiegend war die mittlere Schicht. Die setzte sich aus kleinen Gutsbesitzern, Teilhaber der städtischen Handelsbetriebe und Müllern zusammen. Die Vertreter dieser Schicht die aus verschiedenen Landesgebieten (mit Ausnahme des Großherzogtums Litauen) stammten, suchten am Ende des XV Jahrhunderts im Wehrdienst bessere Lebenschancen.

Die Forschungen des Autors bestätigen die These, daß in Polen im XV Jahrhundert eine offene Gemeinschaft existierte, die sich zu verschiedenen Lebensbedingungen anpaßte. Große gesellschaftliche Mobilität bot die Möglichkeit der Karriere für breite Schichten der Gesellschaft. Leider, die finanzielle Lage machte die Gründung einer zahlreichen, heimischen polnischen Armee unmöglich.